

HAMSTERS MESTEN

Nu de korenwolven in de publicitaire luwte zijn aangeland, kunnen we met gepaste wetenschappelijke afstand terugkijken naar de resultaten van de maatregelen die tot nu toe zijn genomen om dit knaagdier voor Nederland te behouden. Van 12 tot 14 oktober 2007 vond in Kerkrade de vijftiende bijeenkomst van de IHW (International Hamster Workgroup) plaats, een mini-congres dat mij voldoende informatie opleverde om enigszins genuanceerd deze

column te kunnen vullen. Hoe anders was het in 2000 bij het minisymposium van de IHW in het Natuurhistorisch Museum in Maastricht waar de klucht die indertijd tussen een aantal belangenpartijen werd opgevoerd voor mij de aanleiding was om wat de Hamster betreft voorlopig in winterslaap te gaan.

De insteek van de organisaties die zich opwierpen om de Hamster voor de ondergang te behoeden was nogal divers, de belangen evenzo. Zo was er de Vereniging Das en Boom, die ongetwijfeld de eer toekomt dat de Hamster op de politieke agenda werd gezet, maar in hun onorthodoxe benadering tevens pretendeerde de wetenschappelijke wijsheid in pacht te hebben. Alle waarnemingen van de Stichting Hamsterwerkgroep Limburg werden in twijfel getrokken, maar bleken later toch voor een groot deel correct, hoewel de interpretatie met de huidige kennis wel enige bijstelling behoeft. Het onafhankelijke Rijksinstituut voor Natuurbeheer was enkele jaren daarvoor stapsgewijs omgevormd tot het commerciële Alterra en probeerde met een stille acquisitie alle onderzoek naar zich toe te trekken. Diergaarde Blijdorp (en ook Das en Boom) hadden belang bij het opgezette fokprogramma, dat door het Ministerie rijkelijk werd beloond. Het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en de Provincie Limburg zaten vooral in hun maag met de kritiek van de natuurbescherming, kritiek die vervolgens door de Europese Commissie werd overgenomen, waarna Nederland dreigde te worden gesancioneerd. De terreinbeheerders hielden zich vooral stil omdat ze geen brood zagen in het beheer van akkers en al zeker niet onder een dergelijke publicitaire druk. En al die partijen zaten samengeperst in het HOL (Hamsteroverleg Limburg), aangewezen op elkaar en net zo verdraagzaam als een zwanger vrouwtje ten opzichte van een hormonaal opgefokt mannetje, om het maar bij de soort zelf te houden.

De echte doorbraak kwam met het afhaken van Das en Boom. De onenigheid over het fokprogramma was overigens niet meer dan een gelegenheidsargument om de vereniging op te heffen. Das en Boom had zijn tijd gehad en zelden zal een overheid zo opgelucht

hebben gereageerd. Chapeau voor Jaap Dirkmaat, ook al was ik het niet altijd met zijn strijdwijze eens. Maar ook hulde voor Alterra dat in het onderzoek goed doorpakte. Hamsters blijken in eens simpele knaagdieren te zijn. Voedsel en dekking zijn voldoende. De eerste met zorg (maar met onvoldoende ecologische kennis) opgestelde hamsterpakketten werken meer tegen dan vóór herkolonisatie. Vruchtwisseling van graan, luzerne en suikerbieten

blijkt afdoende, ook in grote percelen. Kleinschaligheid, akkeronkruiden en ruigten spelen geen enkele rol. Graften en holle wegen worden alleen voor dekking gebruikt in slechte hamstergebieden. En met deze feiten komen simpele beheersovereenkomsten en de landbouw uitdrukkelijk in beeld.

De uitzettingen slaan aan. Voor een duurzame populatie moeten de dieren in Nederland minimaal twee worpen (van ongeveer zeven jongen) per seizoen kunnen grootbrengen. De worpgrootte hangt samen met de genetische variatie en in dat verband is het gewenst dat er vers bloed komt in de foklijnen. Maar feit is ook dat het fokprogramma zijn langste tijd heeft gehad. Jagers zien wederom gelegenheid de vossenjacht nog even op te poetsen. Helaas voor hen heeft bejaging alleen een nuttig effect direct na de uitzettingen. Zodra de uitgezette dieren voor nakomelingen hebben gezorgd doet de natuur haar werk en sneuvelt, zoals dat bij knaagdieren betaamt, het gros van de dieren door predatie zonder dat dit grote invloed heeft op een duurzame populatie.

Dit alles rechtvaardigt de conclusie dat de Hamster in zijn voortbestaan sterk afhankelijk is van het Europese landbouwbeleid. De stijgende graanprijzen zullen de Hamster goed doen omdat het graanareaal de laatste decennia sterk is afgenomen en nu weer in de lift zit. Landbouwsubsidies zullen echter voor het voortbestaan van het dier essentieel blijven, ook al zullen deze veel lager moeten uitvallen omdat het hamsterbeheer goed inpasbaar blijkt te zijn in een normale bedrijfsvoering. Essentieel blijft echter dat de kern van de leefgebieden in eigendom blijft bij de terreinbeheerders om een duurzame aanwas van de soort te kunnen garanderen.

Alleen de terreinbeheerders moeten nu nog even wennen. Opgegroeid met verschraling van akkers blijken nu bemesting en onkruidbestrijding het ideale beheer te zijn in de redding van het dier. Wie leert de terreinbeheerder Hamsters mesten?